

Khổ Và Vui – Nỗi Trăn Trở Của Kiếp Người

Hạnh phúc và khổ đau không phải là đề tài mới mẻ trên mọi diễn đàn của mọi thời đại, nhưng nó cũng sẽ không bao giờ cũ đối với con người. Bởi con người luôn đang trên đường tìm kiếm hạnh phúc, càng tìm kiếm thì con người càng trăn trở và thôn thức với biết bao câu hỏi tại sao...? Và làm thế nào...? Và dường như, sự ra đời của mỗi con người đều mang theo những kết quả khác nhau, có người được sinh ra trong hạnh phúc, lại cũng không ít người sinh ra trong bất hạnh. Nếu hạnh phúc hay khổ đau của kiếp người là kết quả của những gì đã làm trong quá khứ, thì liệu chúng ta có thể thay đổi được những kết quả ấy trong kiếp sống hiện tại không? Lời giảng dạy của Đức Thế Tôn về khổ đau và hạnh phúc, được ghi lại bàn bạc trong Kinh Tạng, ở đây tác giả xin trích dẫn một bài kinh ngắn trong “Tăng Nhất A Hàm” như một lời giải đáp cụ thể nhất cho vấn đề trên.

Trong “Tăng Nhất A Hàm”, Phẩm Khổ Lạc,¹ Đức Thế Tôn đã khuyên dạy các thầy Tỳ kheo, có bốn hạng người xuất hiện trên cuộc đời này. Thứ nhất, có người trước khổ, sau vui; Thứ hai, có người trước vui sau khổ; Thứ ba, có người trước khổ sau khổ; Thứ tư, có người trước vui, sau vui.

Để giải thích rõ cho bốn hạng người trên, kinh văn đã luận giải như sau:

Thứ nhất: Hạng người trước khổ, sau vui

Thế nào là người trước khổ sau vui? Hoặc có một người sinh nhà ti tiện, hoặc dòng sát nhân, hoặc giới thợ thuyền, hoặc sinh nhà tà đạo, cùng các giới bần khổ khác, áo cơm không đủ. Tuy họ sinh vào những nhà đó, nhưng người kia lại không có tà kiến, thấy rằng có bố thí, có người nhận, có đời này, có đời sau, có Sa-môn, Bà-la-môn, có cha, có mẹ, đời có A-la-hán, người lãnh thọ giáo pháp, cũng có quả báo thiện ác. Nếu thấy có nhà nào rất giàu, thì họ biết đó nhờ báo đức bố thí, báo không phóng dật ngày xưa. Hoặc họ lại thấy nhà không áo cơm, biết những người này không tạo đức bố thí thường gặp bần tiện. Nay ta lại gặp bần tiện, không có áo cơm, đều do ngày xưa không tạo phước, mê hoặc người đời, hành pháp phóng dật. Duyên báo ác hạnh này, nay gặp nghèo hèn áo cơm không đủ. Khi thấy Sa-môn, Bà-la-môn tu pháp thiện, người ấy liền hướng về sám hối, sửa đổi những việc làm xưa. Nếu có của dư, đem chia cho người. Người này sau khi qua đời sinh về xứ thiện, lên trời. Nếu sinh cõi người thì lắm tiền nhiều của báu, không thiếu hụt. Hạng người này gọi là trước khổ sau vui.

Thứ hai: Hạng người trước vui sau khổ

Hạng người nào trước vui sau khổ? Ở đây, hoặc có một người sinh vào nhà hào tộc, hoặc dòng sát-lợi, hoặc dòng trưởng giả, hoặc nhà dòng họ lớn; hoặc sinh vào các nhà giàu sang, áo cơm đầy đủ. Nhưng người đó thường ôm lòng tà kiến tương ưng cùng biên kiến. Họ thấy như vậy, không có bố thí, không có người nhận, cũng không có báo đời này đời sau, cũng không có cha mẹ,

đời không có A-la-hán, cũng không có người tác chứng, lại cũng không có báo thiện ác. Người đó có những tà kiến như vậy. Khi thấy nhà giàu sang, họ nghĩ, người này lâu nay vẫn có của báu này; người nam đã lâu vẫn là người nam, người nữ đã lâu vẫn là người nữ, súc sanh đã lâu vẫn là súc sanh. Người ấy không thích bố thí, không giữ giới luật. Khi thấy sa-môn, bà-la-môn vâng giữ giới, người này nổi sân nhuế nghĩ, người ấy hư nguy, nơi nào sẽ có phước báo ứng. Người này sau khi qua đời sinh vào trong địa ngục. Nếu được làm người thì sinh vào nhà bần cùng, không có áo com, thân thể loã lồ, com áo thiếu thốn. Hạng người này gọi là trước vui sau khổ.

Thứ ba: Hạng người trước khổ sau khổ

Hạng người nào trước khổ sau khổ? Ở đây, có người sinh vào gia đình bần tiện, hoặc dòng sát nhân, hoặc giới thợ thuyền; hoặc sinh vào những gia đình hạ liệt, không có áo com. Nhưng người này thân ôm tà kiến, cùng tương ưng với biên kiến, nên họ thấy như vậy, không bố thí, không có người nhận, cũng không có báo thiện ác đời này đời sau, cũng không có cha mẹ, đời không A-la-hán. Người ấy không thích bố thí, không vâng giữ giới. Khi thấy sa-môn, bà-la-môn, người ấy liền nổi sân nhuế đối với các bậc Hiền thánh. Người này thấy người nghèo thì cho rằng đã vậy từ lâu; thấy người giàu thì cho rằng đã vậy từ lâu; thấy cha, xưa đã là cha; thấy mẹ, xưa đã là mẹ. Người này sau khi qua đời sinh vào trong địa ngục. Nếu sinh cõi người thì rất là nghèo hèn, áo com không đủ. Hạng người này gọi là trước khổ sau khổ.

Thứ tư: Hạng người trước vui sau vui

Thế nào là hạng người trước vui sau vui? Ở đây, hoặc có một người sinh vào nhà giàu sang, hoặc dòng sát-lợi, hoặc dòng bà-la-môn, hoặc sinh vào dòng quốc vương, hoặc sinh dòng trưởng giả, cùng sinh vào gia đình lắm tiền nhiều của. Nơi sinh ra không bị thiếu hụt. Người này sinh vào những nhà như vậy, nhưng người này lại có chánh kiến không có tà kiến. Họ có cái thấy này: Có bố thí, có người nhận, có đời này đời sau, đời có sa-môn, bà-la-môn, cũng có báo thiện ác, có cha có mẹ, đời có A-la-hán. Người này khi thấy gia đình giàu sang lắm tiền nhiều của, liền nghĩ thầm, người này có được là nhờ ngày xưa bố thí. Hoặc lại thấy nhà nghèo hèn thì nghĩ, người này trước kia do không bố thí. Nay ta nên tùy thời bố thí, chớ để sau này sinh nhà nghèo hèn. Vì vậy nên người này thường thích bố thí cho người. Người này nếu thấy sa-môn đạo sĩ thì tùy thời thăm hỏi sức khỏe, cung cấp y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, thuốc men trị bệnh; thấy đều bố thí hết. Nếu sau khi mạng chung tắt sinh xứ thiện lên trời. Nếu cõi người tắt sinh vào nhà giàu sang, lắm tiền nhiều của. Hạng người này gọi là trước vui sau vui.

Qua cái nhìn thấu triệt và lời giảng giải cụ thể của Bạc Giác Ngộ về sự xuất hiện của bốn hạng người ở đời, chúng ta có thể nhận ra rằng, con người có mặt ở đời là do chiêu cảm của nghiệp quá khứ, nhưng con người cũng có thể chuyển hóa nghiệp quá khứ ngay trong hiện tại, bằng cách

hướng đến điều thiện, hoan hỷ với điều thiện, biết tin sâu nhân quả. Chúng ta luôn ý thức rằng, những việc làm, lời nói và ý nghĩ của ngày hôm nay là chất liệu để tạo nên hạnh phúc hay khổ đau cho ngày mai. Bên cạnh đó, chúng ta phải biết tin tưởng vào khả năng chuyển hóa, tức là ý thức con người sinh ra không phải bị đóng đinh trong một kết quả đã định, ai khổ đau thì mãi khổ đau, ai hạnh phúc thì luôn hạnh phúc. Mà chúng ta phải biết tu tập thiện nghiệp, huân tập thiện nghiệp, nuôi lớn và phát triển thiện nghiệp, dùng tuệ giác để chuyển hóa những khổ đau thành an lạc, chuyển hóa những bết tắc thành niềm hy vọng, chuyển hóa phiền não thành bồ đề. Nếu ý thức được như vậy, thiết nghĩ cuộc đời chúng ta sẽ có hướng đi mới, hướng đi của hạnh phúc và an lạc.

Khổ đau hay hạnh phúc luôn tồn tại và chi phối trong mỗi con người. Chỉ có điều, hạnh phúc hay khổ đau ấy không phải do ai ban tặng, cũng chẳng phải do một vị thần linh nào sắp đặt cả, mà do chính mình tạo ra. Khi thân, khẩu, ý khởi lên ác nghiệp thì con người sẽ gặt hái quả bất hạnh, bằng ngược lại... sẽ đưa con người sống trong hạnh phúc an vui. Vì vậy, mỗi người hãy “tự mình là hòn đảo của chính mình, nương tựa mình và nương tựa pháp”, nỗ lực hành trì thiện pháp, chuyển hóa những hạnh nghiệp bất thiện từ trong tâm thức của chính mình bằng ánh sáng của tuệ giác. Như vậy, con người sẽ không phải cất công đi tìm kiếm hạnh phúc mà hạnh phúc vẫn luôn hiện hữu một cách chân thật nhất ngay trong cuộc sống hiện tại này.

ⁱ “Kinh Tăng Nhất A Hàm”, Quyển 21, Kinh số 1, Phẩm khổ lạc, Đại chánh tạng 2, trang 655. Đối chiếu: Thích Tuệ Sỹ dịch, “Kinh Tăng Nhất A Hàm”, Quyển 21, Phẩm khổ lạc, kinh số 1.